

E-ISSN : 3023-4417

Makale Türü: Araştırma Makalesi
Article Type : Research Article

Yıl: 2025 Sayı: 4



Yayın Tarihi: 15.04.2025

Geliş Tarihi : 10.01.2025

Kabul Tarihi: 14.04.2025

Year: 2025 Issue: 4

Uluslararası Sistem Değişikliği ve İsrail-Gazze Savaşı *International System Changes and the Israel-Gaza War*

Rahman Dağ

Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, Doç. Dr.
rahman.dag@marmara.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-4198-2851>

Atıf/Citation

Dağ, Rahman. "Uluslararası Sistem Değişikliği ve İsrail-Gazze Savaşı". *Nous Academy Journal* 4 (2025), 75–87. 10.5281/zenodo.15210377.

CC BY-NC 4.0



Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial License altında lisanslanmıştır.

This paper is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial License

İntihal/ Plagiarism

Bu makale, iThenticate yazılımı ile taranmış ve intihal tespit edilmemiştir.

This article has been scanned by iThenticate and no plagiarism detected.

Araştırma & Yayın Etiği/Research & Publication Ethics

Bu makale en az iki hakem tarafından incelenmiştir. Yayın etiği ihlalleri yazarın sorumluluğundadır.

This article has been reviewed by at least two referees. Violations of publication ethics are the responsibility of the author(s).



Öz

Uluslararası sistemler güç dengelerine göre devletlerinin iç ve dış politikalarını belirledikleri yapısal etkenler olarak tanımlanabilir. Sistemsel yapılar ise kendi çerisinde her bir parçanın görevini ifa etmesi ile vücut bulur. Dolayısıyla, sistemsel değişikliğinden bahsedebilmek için yeni bir güç dengesinin yerleşik hala gelmesi ve aktörler tarafından kabul edilmesi gerekmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta güç dengesinin değişimidir. Bu makale, güç kavramını sert ve yumuşak güç ana ekseninde ele almaktadır. Güç kavramının kavramsal sınırlılıklarının farkında olmakla birlikte sert güç açısından Amerika ve Çin arasında güç kıyasının Çin lehine değiştiği veya açığı neredeyse kapatmak üzere olduğu bilinmektedir. Bu makalenin temel iddiası ise, İsrail-Gazze Savaşıyla beraber Batı'nın yumuşak gücünün de azaldığı veya üstünlüğünün sona erdiği.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Sistemler, Sert Güç, Yumuşak Güç, Amerika, İsrail-Gazze Savaşı

Abstract

The September 11 attacks triggered the decline of American hegemony and the debates in the international system following the 2008 global economic crisis. The decline of American power and the shift in the balance of power by alternative actors have called the existing world system into question. In this context, powerful actors have the advantage of determining the basic criteria of bilateral and multilateral relations in line with their own interests. Systemic structures can fracture upon a shift in the balance of power. Powerful states constantly seek to remain the strongest in order to guarantee security and develop policies to prevent other countries from seeking power. In the last two centuries, major wars have caused shifts in the balance of power, supporting the argument that the current international system could be in the throes of a major war. In particular, a potential war between the United States and China or tensions between Europe and Russia raise the specter of a third world war.

The concept of power is analyzed in the literature through two main distinctions: hard power and soft power. In recent years, rapid developments in weapons and information technologies have led to the diversification of power. The definitions of smart power and sharp power have also begun to appear in the literature. While hard power involves tangible elements such as military capacity, soft power is about a state's charm and normative superiority. In the aftermath of the Second World War, the United States and the Soviet Union had a clear advantage in terms of hard power. However, over time, this gap has started to close and China, in particular, has reached a level where it can compete with the US in the military and economic spheres. In terms of soft power, the West continues to dominate. Concepts such as liberal democracy, human rights and the rule of law reinforce the normative power of the West.

However, the recent conflicts, especially the Israel-Gaza War, call into question the normative power of the West. After the October 7, 2023 attacks, Israel's practices question the validity of Western rhetoric on human rights and international law. The article emphasizes how international systems are constructed and the importance of systemic analyses of power. Israel's policies in Gaza have the potential to end the normative supremacy of the West. In this context, the functioning of international institutions such as the United Nations (UN) and the International Criminal Court (ICC) is also discussed. Although the UN is a source of international legitimacy, Israel's disregard of its resolutions and the West's indifference to this situation lead to a decline in normative power.

Israel's attacks against the UN Peacekeeping Force and its attitude towards the International Criminal Court undermine the normative supremacy of the West. America and

Europe's refraining from imposing sanctions against Israel's actions reveals the hypocrisy on international law and human rights. This is a development that threatens the future of the Western-centered international system.

In conclusion, the decline in America's military and economic power after 9/11, the 2008 economic crisis and the competition with China have led the international system to evolve into a multipolar structure. The Israel-Gaza War stands out as a breaking point that calls into question the normative superiority of the West. This war will constitute a critical threshold in the search for a new system in international relations.

Keywords: International Systems, Hard Power, Soft Power, America, Israel-Gaza War

Giriş

11 Eylül saldırıları ile siyasi ve askerî açıdan başlayan Amerikan hegemonyasının düşüşü 2008 küresel ekonomik krizi ile sistem tartışmalarını beraberinde getirmiştir. Amerikan gücünün farklı alanlarda gerilemesinin veya alternatif aktörlerin güç dengesini Amerika aleyhine değiştirmeye başlaması mevcut dünya sistemini de tartışmaya açmıştır (Layne, 2006). Güç dağılımı üzerinden kurulan uluslararası sistemin maliyeti (askeri, siyasi, ekonomik) de gücün sürekliliğini sağlayarak konumlarını korumak isteyen aktörler tarafından karşılanmaktadır. Bu durumda, hali hazırda var olan güç dengesinin sağlamış olduğu kâr maliyetinden fazla olması beklenir ki güç dengesini korumak isteyen ülkeler, tabiri caizse, zarar açıklayıp konkordato ilan etmesin. Dolayısıyla, sistemsal yapılar genel anlamda belli güçlü aktörler tarafından kurulup, güçlünün/güçlülerin adaleti, ekonomisi, siyaset tasavvuru, kültürel baskınlığı ve askeri kapasitesi üzerinden sürdürülebilir hale gelir (Græger et al., 2022).

Söz konusu güç dengesinin sistemi kuran ülke(ler) açısından en büyük avantajı ikili veya çoklu uluslararası siyasi veya ekonomik ilişkilerin temel kriterlerini kendilerinin belirlemesidir. Genel anlamda savaş zaferleri veya askeri başarılar ile liderlik veya kurucu niteliği ortaya çıkan devletler, kendi merkezli sitemleri inşa etmek için her alanda kurumsallaşmaya giderek bir bağımlılık oluşturmaya çalışırlar. Bu bağımlılık bazen güçlünün empoze etmesi bazen de zayıfın rızasına dayalı olarak gerçekleşebilir (Jackson, 2020). Her iki usulde de aslında devletler sistemsal yapının içerisinde yer alırlar ve bu durum sistem kurucuları tarafından büyük bir avantaj haline gelir.

Sistemsal yapılar güç dengesinin veya dağılımının değişimi üzerine çatırdayabilir veya değişebilirler. Vurgulanması gereken noktalardan biri, güç dengesinin değişimine kurucu ülkelerin/ülkenin tavrıdır. Güvenlik garantisi için mutlak güçlü olmanın gerektiğine inanılan uluslararası arenada, her zaman en güçlü kalmaya çalışmak veya başka ülkelerin güç arayışını engellemek ana hedefler olarak dikkat çekmektedir (Mulich, 2018). Çeşitli yöntemlerle her iki amaca yönelik politika geliştirmeye çalışan güçlü/kurucu devletlerin güçlü kalmanın mümkün olmadığı zamandalar savaşı tercih edip etmeyecekleri ise her zaman önemli bir konu olmuştur. Son iki yüzyıldır büyük savaşlarla güç dengelerinin değişmesi, günümüzdeki uluslararası sistem sancısının yine büyük bir savaşla gerçekleşebileceği iddiasını tarihsel olarak desteklemektedir (Rosenau - Czempiel, 1992; Paul, 2018). Bu minvalde, Amerika ve Çin arasında potansiyel bir savaş beklentisi (Merino, 2023) veya Avrupa ve Rusya arasında başka bir savaş beklentisi üçüncü dünya savaşı iddialarına konu olmaktadır.

Güç dengelerinin değişimi üzerinden yapılan incelemeler genel olarak güç tanımlamalarına göre değişmektedir. Literatürde sert (hard power) ve yumuşak (soft power) güç olarak iki temel ayrım üzerinden incelenen güç kavramı (Wagner, 2014) son zamanlarda daha

fazla detaylandırılmıştır. Son zamanlarda, silah ve bilgi teknolojilerindeki baş döndürücü hızla gerçekleşen gelişeler gücün çeşitlenmesinde önemli bir etkidir. Bu vesileyle, Akıllı (Smart power) (Walker, 2018) ve Keskin (Sharp power) güç tanımlamaları (Gallarotti, 2015) literatürde yer edinmeye başlamıştır. Gücün kullanılma amacına ve kullanıldığı kurum üzerinden kurumsal güç ve yapısal güç yaklaşımları da kavramsallaşmaya başlamıştır (Barnett - Duvall, 2005).

Uluslararası ilişkiler literatüründe gücün nelerden oluştuğu daha çok sert güç kapsamında ele alınmıştır. İlk akla gelen askeri kapasite sert gücün en önemli bileşenidir. Bazı çalışmalarda, asker sayısı, coğrafya, doğal kaynaklar (maden yatakları), ekonomik zenginlik gibi değişkenler de sert güç bileşeni olarak değerlendirilmiştir (Hart, 1976). Yumuşak güç ise, insanların veya devletlerin kendi rızalarıyla bir insana veya devlete tabi olmak istemesi olarak tanımlanabilir. Bu yumuşak gücün merkezinde ise, bir devletin insan profilinin, yaşam tarzının (kültürel), ekonomik, siyasi veya hukuk sisteminin, diğer devletlere cazip gelerek belli devletlerin normatif üstünlüğün kabul edilmesi ve onlara kendi rızalarıyla benzemek istemeleridir (Nye, 2021). Uluslararası hukuk kurallarının, insan hakları kavramının, hukukun üstünlüğü ilkesinin gibi yasal bağlayıcılığı olmayan fakat devletlerin kendi rızalarıyla bu ilkelere riayet edeceklerini imza altına almaları gibi bir süreci ifade etmektedir (Diez, 2013).

İkinci Dünya Savaşından sonra galip devletler olarak siyaset sahnesinde yer edinen Amerika ve Sovyetler Birliği sert güç açısından kendisinden sonra gelen devletlere kıyasla çok bariz üstünlüğe sahipti. Dolayısıyla kendi sistemlerini kurabilecek ve dünyanın geri kalanını kendi etki alanlarında tutmaya yetecek kadar askeri, siyasi ve ekonomik güce sahipti. Fakat söz konusu bu fark yavaş yavaş kapanmaya başlamış ve hatta Çin'in Amerika'yı bazı askeri alanlarda geçmesi düzeyine kadar gelmiştir. Özellikle askeri ve ekonomik gücünün artık Amerika ile yarışabilecek bir düzeyde olduğunu iddia eden eserler dikkat çekmeye başlamıştır (Łoś, 2018; deLisle, 2020). Sert güç açısından mevcut güç dağılımı artık dengelenmeye başlarken, Batı ile Çin arasındaki güç farkının yumuşak güç ile devam ettiğini genel kabul olarak görülmekteydi (Jain - Chakrabarti, 2023). Liberal demokrasi, insan hakları, refah devleti, birey egemenliği, hesap verebilirlik gibi kavramların kurucu unsurlarının ve uygulayıcılarının Avrupa ve Amerika merkezli olması yumuşak güç açısından Batı üstünlüğünün devam etmesine sebep olmaktadır. Detaylandırılması gerekirse, bazı devletlerin Batı karşıtı dış politika tercihlerine rağmen vatandaşlarının Batı'nın fikirsal ve kurumsal etkisi altında kalmasına ve iç politikada önemli muhalefet yapmalarına yol açabilmektedir.

Sovyetlerin dağılmasından sonra Batı'nın sadece askeri ve ekonomik anlamda değil aynı zamanda normatif olarak galip geldiğini göstermek için Sovyet sonrası bağımsızlığını kazanan ülkelerin ve hatta Rusya vatandaşlarının Batı değer ve kurumlarına yakınsamalarını yumuşak gücün en az sert güç kadar etkili olduğunu göstermektedir. Ancak, soğuk savaşın sona ermesinden İsrail-Gazze Savaşı'na kadar Batı'nın kendi inşa ettiği değerleri ve küresel kurumları zaman zaman başarısız olsalar da neredeyse tüm çatışma veya savaşlarda referans noktası olarak alınmaya devam etmekteydi. 7 Ekim 2023 tarihinden itibaren İsrail-Gazze Savaşı'nda Batı'nın, özellikle Amerika ve Avrupa'nın dış politika tercihleri ve İsrail'e verdikleri sınırsız askeri, ekonomik ve siyasi destek normatif üstünlüğün de sona ermesine sebep olabilir ve artık Batı'nın insan hakları, savaş hukuku, uluslararası hukuk gibi kavramları içeren söylemlerinin etkisinin kalmadığı görülmektedir.

Bu makale temel argümanını ortaya koymak için öncelikle uluslararası sistemlerin nasıl ve neden kurulduğunu ele alacaktır. Güç üzerinden yapılacak olan sistemsel analizler sonrasında, Batı'nın inşa ettiği tüm kavramlar ve kurumlara karşı bir savaş yürüten İsrail'e Amerika ve

Avrupa'nın desteğe devam etmesinin Batı'nın normatif (yumuşak güç) üstünlüğünü sona erdirdiği iddia edilecektir.

Uluslararası Sistemlerin İnşası

İkinci Dünya Savaşı sonrası ekonomik ve askeri olarak ayakta kalmayı başaran Amerika Birleşik Devletleri ve Amerika'ya kıyasla daha fazla yıpranmış olan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği, savaş sonrası düzenlemelerinde söz söyleyebilme gücüne sahip oldular. Bu ülkelerin ideolojik kutuplaşmasından önce yenedünya sisteminin oluşumunda, özellikle savaşı bitiren anlaşmalarda beraber hareket ettikleri unutulmamalı. Özellikle sistemsel yapıların inşa edilmesi sürecinde, ideolojik farklılıkların aleni olması ve tüm devletler tarafından bilinmesine rağmen sistemsel yapı inşasında ortak hareket etmeleri sistemler yapıların kuruluş noktasının güç merkezli olduğunu göstermektedir. Bu mantıkla, ideolojik ayrılmanın ve kutuplaşmanın kökenini ideolojik farklılıkta değil, savaş sonrası kurulmak istenen sistemsel yapının getirebileceği kâr-zarar hesabına dayandığı iddia edilebilir. Makale konusu açısından bu değerlendirmenin önemli noktası sistemsel yapıların kurucu ülkenin/ülkelerin çıkarları doğrultusunda ilerlediğini vurgulamaktır.

İdeolojik farklılıklar, bir tarafta ekonomik anlamda kapitalist ve siyasal anlamda liberal diğer tarafta ise sırasıyla komünist ve sosyalist olan Sovyet Rusya, kendilerinin merkezde olduğu sistemleri inşa ederken etkili olmasına rağmen güç merkezli sistemsel yapı kurma konusunda aslında aynı yolu takip etmişlerdir. Sistemsel yapının alt bileşenleri olarak normatif bir üstünlük arayışı (özgürlük-sömürü, liberal-otoriter), ekonomik ilişkileri düzenleyen kurumsal inşa (serbest-planlı ekonomi) ve güvenlik garantileri sunan (çok taraflı askeri anlaşmalar) kurumlar üzerinden devam ettirilmiştir.

Örneğin, Birleşmiş Milletler'in kurucu felsefisi (tüm ideolojik farklılıklara rağmen) daha şeffaf bir uluslararası siyaset yapılması, tüm devletlerin eşitliğine ve egemenliğine saygı duyulması ve genel anlamda savaşı önleme üzerinedir. Fakat Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin (BMGK) kalıcı üyelerinin veto hakkına sahip olması aslında bahsi geçen temel felsefesinin son hadde geçerli olmadığını göstermektedir (Nanda, 2020). Bu minvalde, özellikle soğuk savaş döneminde itibaren Amerika ve Sovyetler'in çıkarları doğrultusunda BM'yi harekete geçirme konusunda engellemelerde bulunduğu literatürde yer etmiştir. BM sistemsel yapının siyasi ayağını oluştururken, ekonomik anlamda Dünya Ticaret Örgütü, güvenlik anlamında NATO, epistemolojik anlamda Dünya Sağlık Örgütü ve birçok devletin taraf olduğu uluslararası anlaşmalar da diğer ayaklarını oluşturmaktadır (Iriye, 2002). Soğuk Savaş döneminde, yani iki kutuplu dünya sisteminde, kutup merkezlerinden birini oluşturan Sovyetler de alternatif sistemi içerisinde alternatif kurumlar inşa ederek sistemsel mücadelesini sürdürmeye çalışmıştır, özellikle güvenlik anlamında Varşova Pakti ve ekonomik olarak COMECON (Karşılıklı Ekonomik Yardım Konseyi) dikkat çeken örneklerdir.

Genel olarak değerlendirmek gerekirse, uluslararası sistemlerde başat aktörler (süper güçler, büyük güçler, yükselen güçler) güçlerinin oluşturduğu etki alanı içerisinde zorla veya rızaya dayalı olarak küçük devletleri yanlarına alarak güvenlik, ideolojik ve ekonomik bir ağ kurmaya çalışırlar ve genelde de uluslararası kurumlar veya anlaşmalar üzerinde bu sistemsel yapı daha etkili hale getirmek isterler (Tüfekçi - Dag, 2022). Süper veya büyük güçlerin ana mantığı ise çıkarlarının en üst seviyede korumaktır ve özellikle diğer devletlerden gelecek tehditleri olabildiğinde uzakta tutmaya ve etkisiz kılmaya odaklanmaktadırlar. Bu sistemsel yapının süreklilik kazanması ise Sovyet örneğinde olduğu gibi kaçınılmaz bir güç savaşına girilmesine ve dolayısıyla büyük bir askeri kapasiteye ve ekonomik zenginliğe ihtiyaç duymaktadır. Sovyetlerin dağılmasında öncelikle ekonomik beklentilerin karşılanamamış

olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Bir diğer etken olarak, özellikle yumuşak güç kapsamında, kültürel hegemonyasını sürdürememiş olmasıdır. Bu nedenle, Sovyetlerin dağılmasında hemen sonrasında, Sovyet etkisinden çıkan ve bağımsızlığını kazanan neredeyse tüm devletlerin Batı tarzı siyasi, ekonomik, kültürel yapılanmalara yönelmiştir (Duncan, 2004).

Soğuk savaş sonrası sistemsel tartışmalar yeniden alevlenmiştir çünkü tek bir süper gücün kontrolünde olan tek kutuplu bir uluslararası siteminde barış mı yoksa savaş mı getireceği gibi teorik tartışmalar yaşanmıştır. Sistemsel açıdan bakıldığında ise askeri olarak rakipsiz kalan Amerika öncülüğündeki Kuzey Atlantik ittifakı Sovyet sonrası Rusya dâhil olmak üzere tüm devletleri içinde barındırabilen bir yapıya dönüşmesi gerekmiştir. Diğer taraftan, soğuk savaş döneminde soğutulan çatışmalar tüm dünyada yeniden alevlenmeye başlamış ve sıcak çatışma sayıları neredeyse tüm kıtalara küçük çaplı da olsa yayılmıştır. Tek kutuplu hale gelen dünyada ise bu çatışmaların çözülmesi için kutup merkezi olan Amerika'nın öncü olması beklemiştir. Özellikle tek kutuplu dünyada, dünya polislik görevini ifa etmesi beklenen Amerika'nın hem ekonomik hem de insani (çatışma bölgelerindeki ölen asker sayıları veya askeri başarısızlıklar) maliyetler karşısında isteksiz davranması tek kutuplu uluslararası sisteminde işlerliği konusunda şüpheler oluşturmaya başlamıştır. 1990'ların diğer bir özelliği ise, Soğuk savaş dönemi iki kutuplu dünya sisteminin oluşmasını sağlayan güç farkının zaman azalmasıdır. İkinci Dünya Savaşı sonrası, Amerika'nın askeri ve ekonomik gücü kendisinden sonra gelen Batı Bloğu üyesi tüm ülkelerin güçleri toplamından fazlaydı. Aynı oranda olmasa da Sovyetler içinde bu derece bir farktan bahsedilebilir. Ancak, 1990'lara gelindiğinde hem Batı hem de Doğu Bloğunda yer alan bazı ülkeler ekonomik kalkınma açısından önemli atılımlar yapmış ve kendi bulundukları blokların lider ülkeleri ile aralarındaki farkları kapatmaya başlamışlardır.

Sistem teorilerinin ve realizmin öngörülerinin burada devreye girdiğini iddia edebiliriz. Devletler kendi güçlerini sürekli arttırmak ve bu sayede güvenliklerini olabildiğince garanti altına almaya çalışmaktadır ve bu yüzden her zaman güç dengesini kendi lehine değiştirmek isteyen revizyonist devletler olacaktır. Soğuk savaş döneminde güçlerini arttıran Japonya, Almanya, Güneydoğu Asya Ülkeleri ve daha sonra Çin ve diğer yükselen güçlerle (BRISC) beraber güç dağılımının revizyon arayışlarını arttıracak şekilde yeniden şekillendiğini görmek mümkündür. Dolayısıyla artık bir süper güçten bahsetmek, en azından İkinci Dünya Savaşı sonrasında olduğu gibi, mümkün değildir. Dolayısıyla, askeri kapasite ve ekonomik gücü merkeze alan sert güç açısından dünyada bir değişimin ve dönüşümün olduğu inkâr edilemez bir gerçektir ve günümüz uluslararası sistem krizinin sebebi de aslında buradan kaynaklanmaktadır.

Sert güç merkezli yenedünya sistemi doğum sancılarını yaşarken yumuşak güç merkezli yaklaşım hala Batı üstünlüğünde devam etmektedir. Demokratik veya liberal düzeyleri üzerinden ülkelere siyasi veya ekonomik yaptırım uygulamaya kadar giden yumuşak güç unsuru bir silah gibi kullanılmaktadır. Aynı zamanda, devletlerin insan hakları karneleri ikili ilişkilerde önemli bir etken olarak yer etmiş bulunmaktadır. Burada raporu hazırlayanların insan haklarına saygı konusunda ahlaki üstünlüğü olduğu düşünülen ülkelere (Amerika ve Avrupa) oluşması da diğer bir yumuşak güç bileşeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü, anayasal kurumların varlığı, basın ve ifade özgürlüğü ve uluslararası hukuka saygı gibi tüm söylemlerin ve beklentilerin bir ahlaki boyutu vardır ve neredeyse tüm bunların kontrolü veya karar verme mekanizmaları sanki Amerika ve Avrupa'nın, başka bir deyişle, Amerika ve Avrupa'nın inşa ettiği ulusal ve uluslararası kurumların tekelindeymiş gibi bir durum vardır. Ahlak felsefesi makalenin kapsama alanına girmeyebilir ama ahlakilik ve güç arasındaki ilişkinin de burada etkili olduğu iddia edilebilir.

Makalenin temel argümanının inşa ettiği nokta burada başlamaktadır. İsrail-Gazze Savaşı'nda İsrail'in sınırsız politikaları sert güçten sonra Batı'nın yumuşak güç konusunda da üstünlüğünü kaybetmesine sebep olduğu iddia edilecektir. Bunu yaparken, dikkat edilmesi gereken nokta İsrail'in hangi politikalarının Batı merkezli uluslararası sistem için sorun oluşturduğuna odaklanmaktır.

İsrail-Gazze Savaşı ve Uluslararası Sistem Değişikliği

İsrail'in Birinci Dünya Savaşı'ndan (Balfour Deklerasyonu) İkinci Dünya Savaşı'na geçen sürede, yani kuruluş sürecinde, terör faaliyetleri ve illegal Yahudi göçleri üzerine kurulduğu bir gerçektir (Perliger - Weinberg, 2003). Kurulduktan sonra günümüze kadar da neredeyse hiçbir ikili veya uluslararası anlaşmaya uymadığı ve uluslararası sistemden güç merkezi olan devletler tarafından kayrıldığı da defeatle işlenmiştir. Fakat 7 Ekim 2023 tarihinde HAMAS'ın askeri kanadı olan Kassam Tugayları'nın paramotorlar kullanarak yaptığı saldırı sonrası İsrail değil herhangi bir uluslararası hukuku asgari insanlık hukukunu da hiçe sayarak saldırılarına devam etmektedir. Bu insanlık dışı saldırıların tanımlamasının yapılması, mesela etnik temizlik veya soykırım, ayrı bir tartışma konusu olduğundan girilmeyecektir fakat İsrail'in 7 Ekim'den itibaren yürüttüğü savaşa Amerika ve Avrupa Birliği'nin verdiği sınırsız destek zaten tartışmalı olan Batı iki yüzlüğünü ortaya koymakla kalmamakta aynı zamanda Batı'nın yumuşak gücünü de bitirme noktasına getirerek Batı merkezli olmayan veya belki içinde yer alamayacağı başka bir dünya sisteminin kurulmasına kapı aralayabilecektir. Batı merkezli uluslararası sistemde normatif baskınlığın, Gazze savaşındaki ihlallerine rağmen İsrail'e koşulsuz destek vererek sıfıra indirilmesi üç başlık altında incelenecektir. Bunlar, BM Barış Koruma Gücüne bulundukları bölgelerden çekilme istemesi ve bombalaması, Avrupa açısından normatif üstünlüğüm kurumsallaşmış hali olan Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin (International Criminal Court-ICC) kararına rağmen yaptırım uygulanmaması ve hem Cenevre Sözleşmesi hem de Avrupa İnsan Hakları Beyannamesi'ni sayısız defa ihlal etmesidir.

BM, İsrail-Gazze Savaşı ve Uluslararası Sistem

Birleşmiş Milletler kurumsal anlamda devlet bağımsızlığının bir göstergesi olabilecek kadar uluslararası meşruiyet kaynağı haline gelmiştir. Aynı zamanda İkinci Dünya Savaşı sonrası tüm savaşan tarafların üzerinde uzlaştıkları bir Charter (Sözleşme) olarak devletler nezdinde de büyük bir meşruiyete sahiptir (Young, 1968). Batı bloğunun kurucu lideri olan Amerika'nın öncülüğünde kurulmasına rağmen BMGK üyelerinin üçünün (Amerika, İngiltere ve Fransa) batı bloğundan olması daha çok batı bloğunun bir kurumsal aparatı olma eleştirisine sebep olsa da, dünya çapında bazı sorunların uluslararası koalisyonlarla veya önleyici müdahalelerde bulunmasına sebep olmasıyla dünya barışının önemi bir kurumunu temsil etmektedir. Uluslararası diplomasinin şeffaflaşmasını sağlayarak aynı zamanda gizli anlaşmaların sayısını azaltmış ve uluslararası siyasette güven sorununun sebep olabileceği tehdit algısını azaltmıştır. Genel anlamda, BM kurumsal anlamda uluslararası siyasetin en başarılı kurumsal yapısı olarak değerlendirilmektedir.

Ancak, son zamanlarda, özellikle Güvenlik Konseyi üyelerinin veto haklarını kullanarak kurumsal işlerliği felç etmesi ve uluslararası temsiliyetin az olması üzerinden önemli eleştirilere maruz kalmaktadır. BM, tüm alt kurumlarıyla İsrail-Filistin konusunda çok önemli kararlar almış ve bunların çoğunu İsrail uygulamamış veya kararları yok saymıştır. 1967 sınırlarına dönmemesi ve illegal Yahudi yerleşimleri genişletmeye devam etmesi, İsrail'in BM'nin herhangi bir kararından veya yaptırımından muaf tutulduğu algısını yerleştirmiştir (Balachandran - Sethi, 2015). Böyle bir

algının yerleşmesi, Amerika ve Avrupa devletlerinin bazen eleştirmelerine rağmen herhangi bir yaptırım uygulamamaları hatta iyi ilişkiler geliştirmeye devam etmelerinden kaynaklanmaktadır.

Bu durum aslında çok uzun yıllar devam ettiği için İsrail'in Batı merkezli bir uluslararası sistemde normatif gücünü azaltmasına referans olarak kullanılamayabilir. 7 Ekim sonrası, İsrail'in Batı merkezli uluslararası sistemde Batı'nın normatif baskınlığını (yumuşak gücünü) dejenere eden tutumu sadece BM kararlarını dikkate almaması değildir. Daha da ileriye giderek, İsrail Lübnan sınırında görev yapan BM Barış Koruma gücünün bulundukları yerlerden ayrılmasını istemesidir. Böyle bir egemenlik hakkı veya otoritesi olmadığından Barış Gücü yerlerinden ayrılmamış ve İsrail buna rağmen bölgeyi bombalamıştır ("Israel Attacks UN Peacekeepers in Lebanon: Why It's Such a Big Deal | Israel Attacks Lebanon News | Al Jazeera," April 12, 2025). İsrail'i desteklemek için BM'nin küresel meşruiyetini azalmasına sebep olan bir diğer konu ise İsrail'in Birleşmiş Milletler Yardım ve Bayındırlık Ajansı (United Nations Relief and Works Agency- UNRWA) çalışanları için HAMAS üyesi olduklarını, HAMAS'ın bu kurumu faaliyetleri için kendine kalkan yaptığı iddiasının hemen sonrasında ("UNRWA," April 12, 2025) Amerika, Almanya ve AB bu kuruma yaptıkları yardımları kesme kararı almıştır ("Which Countries Have Cut Funding to UNRWA, and Why? | News | Al Jazeera," April 12, 2025). Başka bir deyişle, BM'nin bir alt kurumunun sadece İsrail'in iddialarını baz alarak terörist muamelesi yapılmıştır. Daha sonra bu iddiaların asıl olduğu ortaya çıkmasına rağmen herhangi bir açıklama yapılmamıştır.

Bu gelişmeler ışığında Batı merkezli uluslararası sisteminde en önemli kurumu olan BM'nin kurucuları tarafından görmezden gelindiği anlaşılmaktadır. BM sağlamış olduğu eşitlik ilkesi, şeffaflık, barış koruma ve benzeri tüm normatif değerlerinin etkisini azalttığı düşünülmektedir. Özellikle BM tüm kurum ve personellerinin çatışma bölgelerinde rahatça faaliyet yürütmesi için sahip oldukları tabiri caizse dokunulmazlık İsrail için yok sayılmış ve BM personellerinin hedef alındığı ve bilerek öldürüldüğü uygulamalara şahit olunmuştur. Bu gibi uygulamalardan sonra hem İsrail-Gazze savaşında hem de bölgede herhangi bir BM faaliyetinin ilkeselliğinin ve kararlarının inandırıcılığının, yani normatif gücünün, geçerli sayılması veya taraflarca saygı gösterilmesi söz konusu olmayabilir.

Uluslararası Ceza Mahkemesi ve İsrail-Gazze Savaşı

7 Ekim sonrasında İsrail'in hedef ayırmaksızın yapmış olduğu saldırılar sonrasında, Güney Afrika Cumhuriyeti'nin Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne İsrail'in soykırım suçu işlediğine dair açtığı dava sonuçlanmış ve soykırım kararı alan mahkeme sorumluların başta İsrail Başbakan'ı Benjamin Netanyahu'nun tutuklanmasına karar vermiştir ("State of Palestine | International Criminal Court," April 12, 2025). Amerika, ICC'ye taraf ülke olmadığı için bu karara uymak zorunda değil fakat özellikle çıkarlarına uygun olması halinde başka ülke liderlerinin ICC'de yargılanması konusunda açıklamalar yapmaktan geri durmamaktadır (Zvobgo, April 12, 2025). Diğer yandan, AB üye ülkelerin hepsi ICC'ye taraf ülke olmalarında rağmen bu karara doğrultusunda herhangi bir yaptırım uygulamayı gündemlerine almamıştır. AB üyesi ve ICC'ye taraf ülke olmasına rağmen Macaristan, İsrail Başbakan'ı Benjamin Netanyahu'yu ağırlamış ve ortaklıklarını pekiştirmekten geri durmamıştır. Daha da ileri giderek, Netanyahu'nun tutuklanmasının talep edilmesi durumunda ICC sözleşmesindeki imzasını çekerek taraf olmaktan vazgeçeceğini de dile getirmiştir (Tasch - Holligan, 2025).

Günümüz uluslararası kurumlarının ve hukukunun temel kaynakların ortaya çıkmasına sağlayan ve icracısı olmamasına rağmen söz konusu hukuk ilkeleri doğrultusunda dış politikada söylem geliştirip dış politika kararlarında etkin olarak kullanan Amerika ve Avrupa (Jacobson, 2000), söz konusu İsrail olduğunda bunların hepsini görmezden gelmektedir. Bu sadece

ikiyüzlülük ve uluslararası ilişkilerin çıkar merkezli olması ile açıklanacak bir durum değil bilakis İsrail için normatif üstünlükten ve hukuka-dayalı sistem anlayışından (ruled-based order) vaz geçmek anlamına gelmektedir. Çıkarın ön planda tutulması devletlerin temel dış politikalarının amacı olmasına rağmen, sistemsal anlamda Batı merkezli olunmasının değişmesi uzun vadede çıkarlarına zarar verebilecektir. Daha derinlemesine ve teorik tartışma yapılması halinde Amerika ve Avrupa özelinde Batı dünyasının artık sistemsal işleyişte bir fayda görmediği ve zaten sistemsal dönüşümü için hazırlandığını ele alınabilir.

Cenevre Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Beyannamesi

7 Ekim'den itibaren İsrail'in Gazze'de HAMAS'ı ve Kassam Tugayları'nı yok etmek ve esirlerini kurtarmak için yürüttüğü politika savaş hukukunun tüm yönleriyle ihlali anlamına gelecek bombalamalar ve uygulamalarla devam etmektedir. Sivil yerleşim yerlerini çocuk, kadın ve yaşlı ayırt etmeksizin bombalayarak başlayan Cenevre Sözleşmesine dayanan savaş hukuku ve Avrupa İnsan Hakları Beyannamesine dayanan insan hakları ihlalleri başlangıç olarak dikkat çekmektedir ("Israel Army Probe Reveals 'Complete Failure' in Preventing October 7 Attack | Israel-Palestine Conflict News | Al Jazeera," April 12, 2025). Daha sonra HAMAS'ın yer altı tünellerinin erişim noktası olduğu iddia edilen hastanelerin bombalanması ve diğer tüm altyapıların bombalanması ihlallerin insan zihninin ötesine geçmesine sebep olmuştur ("Pattern of Israeli Attacks on Gaza Hospitals Raises Grave Concerns - Report," April 12, 2025). Savaş başladığından beri Mısır'dan Gazze'ye erişim noktası olan Refah Sınır Kapısı'nın kontrolünü elinde tutan İsrail, tüm yardımların Gazze'ye girişini kontrol ederek ve an itibarıyla tamamen durdurarak iki milyona yakın insanın ölüme terk etmektedir (Janafar, March 5, 2025).

Bu şartlar altında, Cenevre Sözleşmesi'nin ikinci maddesinde soykırım tanımını bir ulusu, etnik kimliği, ırkı veya dini grubu tamamen veya kısmen yok etmeye niyet etme suçu olarak tanımlamaktadır. Yukarıda bahsi geçen savaş suçlarının hepsi bu niyeti açık bir şekilde ortaya koymasına rağmen, Amerika, kurumsal olarak AB temsilcileri ve bazı AB üye devletlerin üst düzey temsilcileri İsrail'in yaptıklarını hala kendini savunma hakkı, esirlerini geri alma hakkı ve HAMAS'ın roketlerine karşı cevaplar olarak görmekte veya değerlendirmektedir. Cenevre Sözleşmesi'nin ortaya çıkmasının ve maddelerinin daha sonra ek protokoller yoluyla netleştirilmesi ve geliştirilmesinin en önemli sebebi İkinci Dünya Savaşı sırasında ölen insan sayısı ve Yahudilere uygulanan soykırımdır. Bu kapsamda bakıldığında soykırım tanımının ortaya çıkmasına sebep olan Yahudi karşıtlığı bugün resmi olarak kendini Yahudi devleti olarak tanımlayan İsrail'in Gazze karşıtlığında hiç dikkate alınmamaktadır. Batı'nın normatif gücün büyük oranda azalmasına ve hatta yok olmasına sebep olabilecek askeri, siyasi ve ekonomik sınırsız destek Amerika ve Avrupa'nın dünyada siyaset sahnesinde kutuplardan sadece biri olarak ele alınmasına yol açabilir.

Sonuç

11 Eylül saldırısı sonrasında Amerika'nın ya bizimlesiniz ya bize karşısınız söyleminden sonra gerçekleştirdiği tüm işgal girişimlerinden (Irak ve Afganistan) geri çekilmek zorunda kalması, 2008 ekonomik krizini küresel etkileri ve Çin ile başlayan vergi savaşından sonra dünya sisteminin 1990-2000 arası tek kutupluluğundan çıkıp çok kutupluluğa evrildiği literatürde kabul görmüştür. Fakat bu tartışmalarla beraber mevcut sistemin demokrasi, insan hakları, uluslararası kuruluşlar, uluslararası hukuk gibi kavram ve kurumlar üzerinden hala Batı merkezli olduğu düşünülmektedir. Bu makale, İsrail-Gazze Savaşı'nın başından şimdiye kadar Amerika ve bazı AB ülkelerinin verdikleri desteklerden dolayı sistemsal kurumların ve kavramların altını iyice oyduklarını iddia etmektedir. Sert güç anlamında artık diğer ülkeler tarafından dengelenmiş olan

Batı bloğu normatif üstünlüğünü de İsrail için feda etmiş görünmektedir. Bu açıdan, İsrail-Gazze savaşı yeni uluslararası sistem arayışları içerisinde önemli bir kırılma noktası olarak değerlendirilebilir.

Kaynakça

- Balachandran, G. - Sethi, Aakriti. "Israel–Gaza Crisis: Understanding the War Crimes Debate." *Strategic Analysis* 39/2 (March 4, 2015), 176–183. <https://doi.org/10.1080/09700161.2014.1000668>
- Barnett, Michael - Duvall, Raymond. "Power in International Politics." *International Organization* 59/1 (January 2005), 39–75. <https://doi.org/10.1017/S0020818305050010>
- deLisle, Jacques. "Foreign Policy through Other Means: Hard Power, Soft Power, and China's Turn to Political Warfare to Influence the United States." *Orbis* 64/2 (January 1, 2020), 174–206. <https://doi.org/10.1016/j.orbis.2020.02.004>
- Diez, Thomas. "Normative Power as Hegemony." *Cooperation and Conflict* 48/2 (2013), 194–210.
- Duncan, Peter J. S. "Westernism, Eurasianism and Pragmatism: The Foreign Policies of the Post-Soviet States, 1991–2001." *The Legacy of the Soviet Union*. ed. Wendy Slater - Andrew Wilson. 228–253. London: Palgrave Macmillan UK, 2004. https://doi.org/10.1057/9780230524408_12
- Gallarotti, Giulio M. "Smart Power: Definitions, Importance, and Effectiveness." *Journal of Strategic Studies* 38/3 (April 16, 2015), 245–281. <https://doi.org/10.1080/01402390.2014.1002912>
- Græger, Nina et al. (eds.). *Polarity in International Relations: Past, Present, Future*. Cham: Springer International Publishing, 2022. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-05505-8>
- Hart, Jeffrey. "Three Approaches to the Measurement of Power in International Relations." *International Organization* 30/2 (April 1976), 289–305. <https://doi.org/10.1017/S0020818300018282>
- Iriye, Akira. *Global Community: The Role of International Organizations in the Making of the Contemporary World*. University of California Press, 2002.
- Jacobson, Harold K. "International Institutions and System Transformation." *Annual Review of Political Science* 3/Volume 3, 2000 (June 1, 2000), 149–166. <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.3.1.149>
- Jain, Shree - Chakrabarti, Sukalpa. "The Yin and Yang of China's Power: How the Force of Chinese Hard Power Limits the Quest and Effect of Its Soft Power." *Asian Perspective* 47/1 (2023), 145–166.
- Janafar, Niku. "Israel Again Blocks Gaza Aid, Further Risking Lives | Human Rights Watch" (March 5, 2025). <https://www.hrw.org/news/2025/03/05/israel-again-blocks-gaza-aid-further-risking-lives>
- Layne, Christopher. "The Unipolar Illusion Revisited: The Coming End of the United States' Unipolar Moment." *International Security* 31/2 (October 1, 2006), 7–41. <https://doi.org/10.1162/isec.2006.31.2.7>
- Łoś, Robert. "U.S. and China: Hard and Soft Power Potential." *International Studies: Interdisciplinary Political and Cultural Journal (IS)* 22/1 (2018), 39–50.
- Merino, Gabriel E. "Hybrid World War and the United States–China Rivalry." *Frontiers in Political Science* 4 (2023). <https://doi.org/10.3389/fpos.2022.1111422>

- Mulich, Jeppe. "Transformation at the Margins: Imperial Expansion and Systemic Change in World Politics." *Review of International Studies* 44/4 (October 2018), 694–716. <https://doi.org/10.1017/S0260210518000074>
- Nanda, Ved P. "The Security Council Veto in the Context of Atrocity Crimes, Uniting for Peace, and the Responsibility to Protect." *Case Western Reserve Journal of International Law* 52 (2020), 119.
- Nye, Joseph S. "Soft Power: The Evolution of a Concept." *Essays on Evolutions in the Study of Political Power*. Routledge, 2021.
- Paul, T V. "Assessing Change in World Politics." *International Studies Review* 20/2 (2018), 177–185.
- Perliger, Arie - Weinberg, Leonard. "Jewish Self-Defence and Terrorist Groups Prior to the Establishment of the State of ISRAEL: Roots and Traditions." *Totalitarian Movements and Political Religions*. <https://doi.org/10.1080/14690760412331326250>
- Rosenau, James N. - Czempiel, Ernst-Otto. *Governance Without Government: Order and Change in World Politics*. Cambridge University Press, 1992.
- Tasch, Barbara - Holligan, Anna. "Hungary Withdraws from International Criminal Court during Netanyahu Visit." April 3, 2025. Accessed April 12, 2025. <https://www.bbc.com/news/articles/c807lm2003zo>
- Tüfekçi, Özgür - Dag, Rahman. *Trends and Transformations in World Politics*. Lanham: Lexington Books/Fortress Academic, 1st ed., 2022.
- Wagner, Jan-Philipp. "The Effectiveness of Soft & Hard Power in Contemporary International Relations." *E-International Relations*, 1–5.
- Walker, Christopher. "What Is 'Sharp Power'?" *Journal of Democracy* 29/3 (2018), 9–23.
- Young, Oran R. "The United Nations and the International System." *International Organization* 22/4 (October 1968), 902–922. <https://doi.org/10.1017/S0020818300013850>
- Zvobgo, Kelebogile. "Biden's ICC Hypocrisy Undermines International Law." *Brookings*. Accessed April 12, 2025. <https://www.brookings.edu/articles/bidens-icc-hypocrisy-undermines-international-law/>

İnternet Kaynakları:

- "Israel Army Probe Reveals 'Complete Failure' in Preventing October 7 Attack | Israel-Palestine Conflict News | Al Jazeera." Accessed April 12, 2025. <https://www.aljazeera.com/news/2025/2/28/israel-army-probe-reveals-complete-failure-in-preventing-october-7-attack>
- "Israel Attacks UN Peacekeepers in Lebanon: Why It's Such a Big Deal | Israel Attacks Lebanon News | Al Jazeera." Accessed April 12, 2025. <https://www.aljazeera.com/news/2024/10/11/israel-attacks-un-peacekeepers-in-lebanon-why-its-such-a-big-deal>

OHCHR. "Pattern of Israeli Attacks on Gaza Hospitals Raises Grave Concerns - Report." Accessed April 12, 2025. <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2024/12/pattern-israeli-attacks-gaza-hospitals-raises-grave-concerns-report>

"State of Palestine | International Criminal Court." Accessed April 12, 2025. <https://www.icc-cpi.int/palestine>

UNRWA. "UNRWA: Claims Versus Facts." Accessed April 12, 2025. <https://www.unrwa.org/unrwa-claims-versus-facts-2025>

"Which Countries Have Cut Funding to UNRWA, and Why? | News | Al Jazeera." Accessed April 12, 2025. <https://www.aljazeera.com/news/2024/1/28/which-countries-have-cut-funding-to-unrwa-and-why>